

MANUEL LINARES RIVAS

COVARDIES

COMÈDIA EN DOS ACTES Y EN PROSA

TRADUCCIÓ AL CATALÀ

PER

LLUIS MILLÀ

BARCELONA

1919

19

Preu:

DOS PESETAS

COVARDIES

COVARIANCE

MANUEL LINARES RIVAS

REPARTIMENT

COVARDIES

COMÈDIA EN DOS ACTES Y EN PROSA

TRADUCCIÓ AL CATALÀ

PER

LLUIS MILLÀ

REPRESENTADA SEMPRE AB
ÈXIT EN DISTINS TEATRES

BARCELONA

SOCIETAT ANÒNIMA LA NEOTIPIA

Rambla de Catalunya, 116

1919

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
CECILIA DE ESPINOSA, 30 anys	<i>Srta. Bové</i>
D. ^a DOLORS URBIETA, viuda de Espinosa, 55 anys.	<i>Sra. Gassó</i>
TERESA DE ESPINOSA, 35 anys	» <i>Panadés</i>
FI-FI, 50 anys	» <i>Paquita</i>
JOAQUIM FORTESA, 50 anys ben portats.	<i>Sr. Bové</i>
D. AGUSTÍ DE MONTIEL, 55 anys, encara millors .	» <i>Munt-Rosés</i>
MARTINET DE ESPINOSA, 28 anys	» <i>Camprodón</i>

Època: ARA. — Lloch d'acció: BARCELONA

Dreta y esquerra: de l'actor

Es propietat de D. MANUEL LINARES RIVAS y MARIANO MILLÀ y NAVARRO que's reserven tots els drets que la llei els concedeix.

La *Sociedad de Autores* és l'encarregada del cobro dels drets de representació.

ACTE PRIMER

Una sala relativament modesta, ab mobles antiquats. Porta al fons esquerra que dóna al corredor y en conseqüència a la porta d'entrada del pis. En primer terme del mateix lateral, balcó. A la dreta, porta que condueix a les demés habitacions. Es una tarda del mes d'Octubre

ESCENA PRIMERA

D.ª DOLORS sentada a l'esquerra, prenent llum del balcó y cosint ab distracció de passament, FI-FI que surt

FI-FI. Que fa, senyora? Cosir, no cus; que l'agulla no's be-lluga y els punts no segueixen avant.

DOLO. Ah! M'he distret pensant... Cabòries, saps?

FI-FI. Prou que ho sé, y no les hi envejo pas.

DOLO. Fas molt bé.

FI-FI. Y a vostè mateixa crech que li fóra molt millor no capficar-s'hi tant.

DOLO. Que vols fer-hi, si no puch de menys!

FI-FI. La veritat siga dita. De sort no'n tenim gens ni gota. Ay Senyor! Qui'ls ha vist y qui'ls veu ara! Aquella casa que era talment un palau de marquesat. Aquell seguit de visites! Aquell servey de criats ab librea! Allí tothom parlava castellà.

DOLO. Com que'n descendim.

FI-FI. Jo vaig entrar-hi de maynadera, y dient-me com me dich Filomena, me deyen Fi-Fi, sens dubte perquè resultés més fi.

DOLO. No, per abreviar.

- FI-FI. Abans tant servey! Majordom, *maitre* de sala, *chef* de cuyna, donzelles per tot... Y ara, sols dues tristes criades.
- DOLO. Una.
- FI-FI. Dues. Jo també ho soch, ab molta honra y agrado de ser-ho.
- DOLO. Però si tu no cobres.
- FI-FI. Ja m'ho pagaran un dia o altre, y si no, en paus. Després de tot, per què'l tinch de menester el sou? Per viure? Ja visch. Per luxos? No'n gasto; y així se m'a precia més.
- DOLO. Molt. Ja ho saps. Si no fos per tu, més mal ens trobaríem del que'ns trobem. Malament vàrem quedar ab l'impensada mort del meu marit, però ab el plet tot se'n va anar riu avall... Y gràcies que a la fi s'han pogut salvar cent duros mensuals. Cent duros, que dit així sembla molt, però que avuy en dia, no son res per viure decorosament.
- FI-FI. No s'apeni, senyora, no s'apeni. Vostè té una filla que és un consol de bona y formal. Y l'altra, la Teresa, ja casada ab un bon home, no diguem rich, però que l'estima molt.
- DOLO. Això sí.
- FI-FI. Y un fill... que no és dolent.
- DOLO. No es bó.
- FI-FI. Sí... El mal està en que ab els seus fums de noblesa no es vol convèncer de que aquells condes y marquesos que eren els seus oncles y cosins passats... han passat ja, y ara no són res.
- DOLO. Ni falta que fan de ser-ho.
- FI-FI. Penso igualment, senyora.
- DOLO. Aquestes destrelades de la vida, lo que primer ens ensenyen és a viure.
- FI-FI. Donchs, sabent això, ja ho sap tot.
- DOLO. Jo t'asseguro que al trèurem vestits y joyes de part de fora, també vaig trèurem moltes vanitats de dintre.
- FI-FI. Y donchs per què s'amohina tant?
- DOLO. Pels meus fills, per la Cecília y en Martinet. Me condol que ella no triomfi com es mereix, y ell no'ns protegeixi com li pertoca.

FI-FI. En totes dues coses té sobrada rahó. Sent pels fills...
rumihi, rumihi. (Va per marxar)

DOLO. Has portat la resposta?

FI-FI. Al senyor Fortesa? Sí, senyora.

DOLO. Y ha dit...?

FI-FI. Que moltes gràcies y que ell mateix vindrà a saludarles.

DOLO. Està bé. (FI-FI se'n va per la dreta)

ESCENA II

D.ª DOLORS (Pausa). MARTINET (per l'esquerra)

MART. *Mamá*. Has remés ja els cinch duros a la Marquesa de Rius?

DOLO. No he pogut.

MART. Recorda que ahir vareig dir-te que fessis el favor de enviar-los-hi.

DOLO. Sí, sí... ahir vares dir-ho... però ni ahir vaig poder ni avuy tampoch podré.

MART. Y donchs, com quedo jo! No comprens que la funció és pel 22 d'aquest mes y que les butaques que varen remetre'm s'han de pagar molt abans!

DOLO. Jo prou que ho comprench... Tu ets el qui no vols comprendre la situació en que'ns trobem.

MART. Sermons, no; eh, *mamá*, que són molt cursis.

DOLO. Tan cursis com vulguis. Ja comprench que fins els retratos dels besavis que'ns volten han d'enrogir-se de vergonya a l'escoltar com discutim per unes pessetes; sí. Però jo vull que tu em diguis de quina manera es gasta lo que no hi ha per gastar o d'ahont puch treure lo que no tinch.

MART. (Ab amanyagement.) No t'apuris. Aviat vindrà el bon temps per tots.

DOLO. Quan serà això?

MART. Quan me casi.

DOLO. Ab qui?

MART. Ab una dona rica.

DOLO. Pot saber-se qui és ella?

MART. Encara no ho sé. Justament per trobar-la me precisa freqüentar la bona societat, vestir bé y gastar-me uns

- duros ab exigències pròpies del cas. No ho comprens així?
- DOLO. Comprench les teves rahons. Però nosaltres no tenim diners, y tu no'ls guanyes ni has pensat may en guanyar-los.
- MART. Vols que aprengui un ofici? Vols que pretengui un empleo de l'Ajuntament per guanyar vinticinch o trenta duros mensuals, que no'ns serviren de res y que'ns rebaixaria socialment parlant.
- DOLO. A tu tot te rebaixa, Martinet.
- MART. Ja sé de que't dols, *mamá*. Tu et creyes que podia ésser possible que'm casés ab aquella nena cursi de pare y mare fils y betes, y apellido vulgar! Vaya un paper que hauria fet jo darrera un taulell ab la mitja cana per ceptre y voltat de caps de botons y rodets de fil.
- DOLO. Donchs, mira, les altres noyes, les senyoretetes de gran fortuna y noble descendència, no estan per tu, fill meu.
- MART. No sé per què!
- DOLO. Preferible és que no ho sàpigues si tant dolor has de patir al saber-ho. El temps passa, la situació no canvia y ... y jo no sé què cosa és un vestit nou d'ençà que he quedat viuda, y la teva germana Cecília, posa farbalans nous a les faldilles velles.
- MART. Ja vindran millors dies. Un *de* Espinosa com jo, un Urbieta de noble descendència, es casa quan vol.
- DOLO. Però tu no vols.
- MART. Sí que ho vull.
- DOLO. Ho vols y no't cases? Llavors és que no pots.
- MART. No és pas això.
- DOLO. Donchs què és?
- MART. És ... (No sabent com sortir-ne.) Quan les emprems ab la lògica no resultes gens agradable, *mamá*.
- DOLO. Ho sento molt, fill. Tu faras lo que millor te sembli, que nosaltres ja hem renunciat a les esperances que en tu teniem posades. Sols te demano un favor, y aquest és que no't fiquis en la marxa de la casa y que'ns permetis resoldre les coses tranquilament, si és que Déu vol donar-nos una solució.
- MART. Suposo que aquesta solució no serà pas la del botiguer Fortesa.

- DOLO. La que sia.
- MART. La del botiguer, no. De cap manera admeto ni que s'en parli.
- DOLO. Donchs n'hi ha que parlar-ne. Perquè ell ens ha demanat hora per veure'ns, y jo he fet per contesta que pot venir quan vulga. Una resposta o altra tenim de donar-li.
- MART. Aviat està: que no.
- DOLO. Ja veurem.
- MART. Cecília de Espinosa, fixat bé, *de* Espinosa y Urbietta, casarse ab el mantegayre Fortesa!
- DOLO. No és que pensi tòrcer la voluntad de la meva filla, però si ella ho accepta, no seré jo qui m'hi oposi.
- MART. Així quedo tranquil. La Cecília té més dignitat que tot això, y abans que una boda tan mal compresa, no li mancarà valor per saber morir-se de fam.
- DOLO. Si jo't veyés afanyant-te per la casa, les teves paraules foren sempre definitives per a nosaltres. Però veyent-te vagatiu, creuhat de braços davant de nostre aclaparament, veyent que tot ho resolts girant-nos les espatlles, comprèn que ...
- MART. Comprèn tu, que ets la senyora Urbietta, viuda de un *de* Espinosa.
- DOLO. Sí, sí, ho soch, sí... Però al punt y hora de fer anar a la minyona a la plaça, de res me serveixen el *de* d'aquests gloriosos apellidos.
- MART. No vull seguir discutint per a que t'enfadis; però així y tot, ten per ben entès que lo d'aquest Fortesa, no pot ésser, irrevocablement no pot ésser, y no serà. Eh?
- DOLO. Però...
- MART. Posem fi a aquesta molestosa conversa, dóna'm una abraçada y dóna'm aquests cinch duros per a les butaques de la Marquesa.
- DOLO. Martinet, fill meu... (Ab gran pena.)
- MART. Vols que les hi torni éssent com soch visita a diari de casa seva! Vols que me les quedi y no les hi pagui! No veus que això és un compromís social!
- DOLO. Tens rahó...
- MART. No és pas per capritxo que't demano aquestes miserables pessetes.

DOLO. Repeteixo que tens rahó. Fi-Fi. Fi-Fi. (Cridant-la.)

MART. És aquest un compromís inevitable.

DOLO. Sí, sí.

ESCENA III

Els MATEIXOS y FI-FI

FI-FI. Demana la senyora?

DOLO. Pren la safata gran del menjador y porta-la ... allà ahont ja saps.

FI-FI. Quant?

DOLO. Lo que'n donguin.

MART. Vas a empenyar-la?

DOLO. Com les altres.

MART. Oh, no. Jo no dech permetre ...

DOLO. No? Donchs ja diràs tú com ...

MART. Però és de bona veritat que no tens ...

DOLO. (Ab rialleta dolorosa.) Ho dubtes?

MART. No, no.

DOLO. Sí que ho dubtes, sí. Vius d'ilusions y no vols transigir ab la realitat, pero com que la realitat se t'imposa, busques un terme de conciliació y prefereixes creure que jo soch tacanya. Això per l'orgull és menys dolorós que confessar la pobresa.

MART. Si es tractés d'una gran quantitat... Però d'una misèria...

DOLO. Misèria, no ho diguis. Passat de lo que tenim, y lo que tenim ja està destriat, tota quantitat, per petita que sia, és gran per a nosaltres.

MART. Sí, és veritat. Però el cas és que de moment no sé com arreglar-me per no quedar-me en ridícol ab la Marquesa...

DOLO. Jo sí. Ves, Fi-Fi, ves a fer lo que t'he dit.

FI-FI. La safata cisellada! La de plata?

DOLO. Sí.

FI-FI. La que'ls pares de vostè varen regalar-li per les bodes?

DOLO. (Molestada pe'l record.) Sí. No hi ha cosa millor... Aquesta ha de ésser.

FI-FI. Però, senyora...

DOLO. (Ab reny.) Acabaràs! Ves, ves. (FI-FI se'n va pel fons.)

ESCENA IV

D.ª DOLORS y MARTINET

MART. (Abraçant-la.) Jo't juro, *mamá*, que aquesta és la darrera vegada.

DOLO. Quàntes voltes has dit lo mateix?

MART. May com ara. No hi ha que apurar-se. Jo't prometo avuy, ab tota solemnitat, que desd'aquest moment me poso a buscar ab qui casar-me per a sortir d'aquests fatichs y perquè no't torni a passar pel cap l'afrentosa idea d'aliança ab un despreciable botiguer.

DOLO. No'l rebaixis tant, que no anem gayre distanciats.

MART. Nosaltres!

DOLO. Nosaltres, sí. Quan la Fi-Fi va a la caixa de préstams y tu vas a vendre, acabant així nostres orgulls en portar al mercat la vaixela y els ... No'm sembla pas gayre discret tractar ab tant despreci als altres mercaders.

(S'aixeca disposta a marxar.)

MART. Nosaltres no ho som.

DOLO. Sí que ho som; ab la sola diferencia, en favor d'ells, que ells venen lo que han comprat, y nosaltres lo que vàrem heredar.

MART. Per necessitat.

DOLO. Per lo que sigui, fill meu, per lo que sigui. El cas és que ho venem. (Se'n va per la dreta.)

ESCENA V

MARTINET. Tot seguit D. AGUSTÍ pel fons esquerra. Trajo de carrer, bastó ab puny de plata

MART. La *mamá* s'ha llevat avuy predicadora, y les emprèn ab mi. Paciència.

AGUS. Molt bones tardes, Martinet.

MART. Hola, oncle Agustinet. (Abraçant-lo.) Quin bon vent ens porta per aquesta casa al duch de Monfiel, l'únich de la parentela que's digna visitar-nos de tant en tant?

AGUS. Tinch promès a la teva *mamá* y germana Cecília que les portaria al teatre en quan hi hagués una bona companyia castellana, y avuy vinch a complir lo promés.

MART. Molt bé. Y a quin teatre?

AGUS. Novetats. Companyia Guerrero.

MART. Bravo! Ah, que sigui l'enhorabona. He sentit dir que't nomenen acadèmich de Història.

AGUS. Així ho dihuen; però oficialment encara no'n sé res.

MART. A qui poden ferho ab més mèrits que a tu!

AGUS. A molts. Jo no soch més que un aficionat a regirar papers d'arxiu, y no per veritable amor a l'estudi, no; sinó perquè'm diverteix això de la Història, que no és més que una fira de vanitats ahont hi ha per a tots els gastos. Que un dia et lledes ab humor tràgich. En cada pàgina hi trobes una traició, una infàmia y un crim. Que'l teu humor resulta picaresch? Busca la vida de Lucrecia Bòrgia, abans de que la canonitzara literàriament l'insigne Marquès de Laurecin ... o tornes a llegir l'odissea de les dotze infantines que'ns enviaren de Portugal per a major ornament de la Cort castellana d'Enrich IV ... y que de la dotzena ne sortiren tretze no pas gayre endreçades ... ja que el mateix Rey, desheredant a sa filla la Beltraneja, va declarar *que era público y manifesto por aquellos señorios que Doña Juana no usaba limpiamente de su persona...* Son ses mateixes paraules.

MART. Dimoni!

AGUS. Sí, sí... Segons es veu *beltranejaben* totes elles. Què noveles ni què... Com a cosa divertida no hi ha com la Història. No't fa gracia que'l mateix Claudi, amo del món, posés tot el seu delit en que la posteritat el jutgés com a gran artista?

MART. Oh, sí; molt graciós, molt. Però qui era aquest Claudi?

AGUS. Neron, home, Neron.

MART. Ah, sí.

AGUS. Y al revés, no és curiosíssim que un artista immortal com ho era en Diego, tingués tant amor propi per a ésser cavaller de l'Hàbit de Santiago, obligant a la règia Mercè a que fes règies trapes per a la informació de noblesa que no se la trobava per cap línia de parentiu!

MART. Molt curiós, molt... Però qui era aquest Diego?

AGUS. Velàzquez, home, el famós pintor.

MART. Velàzquez. Molt bé. Ara t'entenchi. Y perquè segueixi

entenent-te, fes-me'l favor d'anomenar els personatges pel seu nom y apellido. Per Velázquez y Nerón sé de qui es tracta, que d'altra manera m'hi veig perdut ab aquests senyors.

AGUS. Tractant-se de personalitats tan conegudes, creya que...

MART. Per tu sí, que tractes a la Història ab tanta franquesa, però no pas per mi, comprens?

AGUS. Sí, sí. Ja hi posaré esmena dient noms y apellidos perquè m'entenguis.

MART. Això mateix.

ESCENA VI

Els MATEIXOS, CECÍLIA y D.ª DOLORS (per la dreta)

CECI. Què veig! Mira, *mamá*, l'oncle Agustinet.

(Corre a abraçar-lo.)

AGUS. El mateix.

DOLO. Que tal, Agustí?

AGUS. Ja ho pots veure. Vinch a cumplir la paraula.

CECI. Teatre?

AGUS. Teatre.

CECI. Quin?

AGUS. Novetats. Companyia Guerrero.

CECI. Bravo! Què fan? (Ab alegria.)

AGUS. *Locura de amor*. L'hermosa y tràgica història de Joana y Felip.

MART. Felip? Quin?

AGUS. No. Felip Quint, no. Felip l'hermós, el primer d'aquest nom a Espanya.

MART. Entesos.

DOLO. (A D. Agustí.) A quina hora?

AGUS. A un quart de deu. Hi ha temps per a tot.

DOLO. (A Cecília.) Ho vols?

CECI. Ja ho crech.

DOLO. Donchs ab molt gust, Agustí. Ja sabs quant t'ho agraphim.

AGUS. Vaig per les localitats y de passada portaré una mica de lleminadura, he?

CECI. *Marrón?*

- AGUS. Marrón, y del més fi.
- CECI. Ay, que m'agrada!
- AGUS. És molt llaminera.
- CECI. Passo la vida sense tastar-ne.
- AGUS. Té la seva disculpa. Agna d'Àustria, també li agrada ven molt els dolços, y madame Adelaida, la germana de...
- MART. Oncle Agustinet...
- AGUS. Prou. Ni una paraula de madame Adelaida. Quedem er que a les nou y fins potser més aviat, vinch per vos altres.
- MART. Vindràs ab l'auto?
- AGUS. Ab ell he vingut.
- MART. Vols conduhir-me fins al capdamunt de la Rambla?
- AGUS. Sí, home.
- MART. Tinch de comprar-me un sombrero.
- AGUS. Anem. Fins després.
- MART. Anem. Torno aviat. (S'en van per l'esquerra.)

ESCENA VII

CECÍLIA y D.ª DOLORS. (Pausa un xich molesta per temença d'empendre la conversació)

- DOLO. Cecília... Ja deus saber que està per arribar en Fortesa y per què ve?
- CECI. Ho suposo.
- DOLO. Aquest és el moment de resoldre.
- CECI. Lo que tu resolguis, *mamá*.
- DOLO. No. En aquest punt, segueix la teva inclinació y res més. Jo solament puch dir lo que saps de sobres, que ja no ets cap nena, que la situació de casa és difícil y que no'ns resta més esperança que la de un matrimoni ventatjós.
- CECI. Com aquest?
- DOLO. Com aquest. No ve a oferir-nos milions, però sí lo que se'n diu un viure tranquil. Ja has vist que'ls galans, molt galans, no estan per bodes, y que aquest altre poch galan promet casar-se totseguit.
- CECI. Què't sembla a tu en Fortesa?

DOLO. Un home honrat, formal, llest y simpàtich. No'l veuhen així els teus ulls?

CECI. Sí, però...

DOLO. Ja sé que vols dir. Vint anys més que tu... Poch fi... y botiguer. No és això?

CECI. Sí, sí.

DOLO. El cas és ben clar y sense engany. Totes dues veyem la part bona y dolenta d'aquesta unió. En Fortesa és un home que pot resoldre el problema fatigós de la vida, però a la vegada també és l'home ab qui bregaràs a diari per detalls de delicadesa que ni ell els té ni tu has deixat de tenir-los.

CECI. Així ho penso.

DOLO. Més a més, trobo molt natural que tu somniis ab un Lohengrin, ab un príncep enamorat.

CECI. No, *mamá*, no. Per dissort o per sort, he sofert l'experiència de moltes coses de la vida y sé que la vida material està molt per sobre de la espiritual. El matrimoni, que va començar essent una inclinació y més tard un tracte de família, avuy dia no és més que un luxe: y com tots els luxes, solament els richs se'ls poden pagar. Els demés en casem quan podem y lo millor que podem, però no ab qui volem. Y encara gràcies quan se pot estimar a aquell que'ns vol.

DOLO. Tens rahó.

CECI. Lohengrin, has dit? No, mare, no. Jo no somnio desperta, no espero l'arribada de cap semi-déu... Per molt satisfeta me donaria ab un home honrat y treballador. Soch jove encara, però soch com els aucells que quan neixen saben que hi han gàbies.

DOLO. Es veritat. Anem a lo que resoltament s'ha de fer per contesta a n'en Fortesa.

CECI. Això.

DOLO. Per lo que toca a n'en Martinet, ja tenim per entès que aquesta boda seria una abdicació y una taca en els nostres pergamins, però com que ell no fa res per salvar la situació, no cal que hi pensem en sos deliris de grandesa. Ab ell no hi contem, desgraciadament.

CECI. No; que no'ns ve pas de nou.

DOLO. Estimant tu a n'en Fortesa, tampoch hi hauria dubte,

- però no portant-li amor... solament simpatia... T creus que un dia o altre fóra possible que arribessis estimar-lo?
- CECI. Possible... no diré que no.
- DOLO. Però difícil, sí?
- CECI. Y tan difícil.
- DOLO. Donchs no'n parlem més. Queda descartat el pretendent.
- CECI. Si no la felicitat, potser la bona armonia, la mútua estimació... Y com que són tants els aventatges materials per tots...
- DOLO. Això és poca rahó. Jo no vull portar-te al sacrifici ni tampoch vull acceptar el pa pastat ab llàgrimes.
- CECI. Això vol dir... que no t'enfades ab mi?
- DOLO. No filla, no! Abans que tot, en aquesta qüestió, est tu. Y mira, com hem viscut fins ara, seguirem vivint.
- CECI. Comprench que no és gaire rahanable en mi refusar un partit tan aventatjós... que Déu sap si tornarà may més a presentar-se'm un altre que s'hi assimili... Però som tan diferents en Fortesa y jo, tan despariats l'un de l'altre.
- DOLO. No'n parlem més. Queda decidit que se li diu no.
- CECI. Encara que daurada y vistosa, es precis perdonar-li a l'aucell sa resistència per no entrar a la gàbia.
- DOLO. Cosa resolta, cosa resolta, se li dirà que no. (Timbre dins.) Potser és ell. (Va a mirar-ho.) Si que ho és.
- CECI. Figurat, a mi'm dirien la botiguera donya Cecília.
- DOLO. No's donarà aquest cas. No tinguis por.
- CECI. Així y tot, dígalí de manera que n'os pugui ofendre, que ell és molt bó, formal y digne.
- DOLO. Això sí.

ESCENA IX

CECÍLIA, D.ª DOLORS; FORTESA (pel tons)

- FORT. Donen permís?
- DOLO. Endavant. Bones tardes, Fortesa.
- FORT. Ja'm dispensaran la llibertat de presentar-me, eh? Però m'ha semblat que lo millor per a tots era tractar l'assumpte a les clares.

- DOLO. Vostè sabrà a quin assumpte es refereix.
- FORT. Què! Vostès no'l saben?
- DOLO. Si no l'exposa...
- FORT. Com! No saben que vinch per la Cecília? No s'han parlat vostès dugues y no tenen pensat la contesta? No! Això potser que sigui molt diplomàtich, però de franch y veritable no'n té res, D.ª Dolors, no'n té res. Jo ho veig així. No? (Cecília riu ab naturalitat.) Veu? La Cecília riu. Això vol dir que tinch tota la rahó.
- CECI. Tota! Una mica, sí...
- FORT. (Donant-li la mà.) Moltes gràcies. Y això que tot just comencem. Ja veuran, ja. Porto les butxaques plenes de bones rahons.
- DOLO. No vagi tan depressa, Fortesa.
- FORT. Anirem a l'espai que vostè mani.
- DOLO. Segui, fassi'l favor. (Seuhen.)
- FORT. No, vostè no, Cecília.
- CECI. (Rient.) Me despedeix!
- FORT. Vinch a cercar-la per tota la vida! Però abans de res es precis parlar ab la seva mare de coses que no està gayre bé que vostè les escolti cara a cara... Però si vol les pot escoltar darrera la porta.
- CECI. (Sempre rient.) No ho tinch per costum. Y més a més, tampoch vull saber lo que no s'em vol dir.
- FORT. Molt bé. Heu's aquí una cosa més de les moltes que de vostè m'agraden de cap a cap.
- DOLO. Senyor Fortesa.
- FORT. Què! Tampoch ho saben que m'agrada? Si que'ls veig endarrerits de notícies en aquesta casa avuy per avuy.
- CECI. Vaja, no disputem per tontades... y parlin tot lo que bé els hi sembli. (Se'n va per la dreta.)

ESCENA X

D.ª DOLORS y FORTESA

- FORT. (Contemplant-la embadalit al marxar.) Es guapa! Veritat que ho és? Ja pot dir-ho, ja, que penso el mateix que vostè.
- DOLO. Escolti, escolti. Veig que vostè és dels homes que va dret al cas y... que és molt amich de la franquesa.

- FORT. Sempre.
- DOLO. Donchs veurà; els desitjos de vostè y la petició, que molt ens honra, li apreciem en tot lo que val, la Cecília y jo... y tots.
- FORT. En Martinet, també? Ja és una mica estrany que així sigui.
- DOLO. Molt particularment la Cecília y jo.
- FORT. Ja anem bé.
- DOLO. Però... per vostè mateix pot comprendre que el cas és impossible.
- FORT. No, senyora. Si ho compengués no hauria pas vingut.
- DOLO. Sento moltíssim tenir-lo que desenganyar. Però segons veig, vostè no s'ha informat ben bé de qui som nosaltres, que podríem rehabilitar títols de noblesa, si les circumstàncies fossin unes altres... Que nostre família té enlayrat tractament...
- FORT. La meva mare també en té.
- DOLO. Com!
- FORT. Sí, senyora, el metge va posar-li fa poch mesos.
- DOLO. (Ab sonris.) No és pas aquest al que'm refereixo.
- FORT. Ja ho sé, ja. Y no és pas que les critiqui perquè demostrin una miqueta de vanitat, que jo també ho soch de vanitós. Sempre que penso que fa uns vinticinch anys, jo era mosso de magatzem, y avuy pago la primera quota industrial... m'escometen uns desitjos de dir-me a mi mateix excelentíssim y fins reverendíssim senyor de Fortesa.
- DOLO. No li manca motiu.
- FORT. Potser que no. Però no és això lo que en aqueix moment interessa. Anem al cas.
- DOLO. Jo li prego que no insisteixi. En el món no'ns trobem isolades y encara que arribessim al pensament que vostè pretèn realitzar, no hi manera de juntar dues famílies de tan diferenta mena.
- FORT. No hi piqui gayre fort en aqueixa tecla, donya Dolors. En la meva botiga, comerç al detall y a l'engròs de teixits y panyos, pot pensar si n'hi ha de tela. Donchs bé, si comencem a fer memòria de la parentela de vostè... encara hi trobarem molta més tela.
- DOLO. Senyor Fortesa! (Ab aire un xich ofès.)

FORT. No s'ofengui, ja sé, y no ho nego, que hi ha molts dels que no se'n pot dir res de mal, però en canvi tenim un nebodet *croupier* del Círcol, una cosineta ex-caixera de la Creu Roja que may li sortien bé els comptes, y un'altre cosineta, la comteseta, que coqueteja... y coteja com molts ho saben.

DOLO. (Aixecant-se.) Senyor Fortesa!

FORT. (Sense moure's) Es cosa indigna, veritat?

DOLO. Sí, que vostè es permeti dir-ho.

FORT. Ah! Jo'm creya que de que ells fossin com són.

DOLO. Sàpiga que tots aquets que anomena no'ls considero jo com de la família.

FORT. Molt ben dit. Però no n'hi ha prou ab això: perquè els parents molestosos encara que un se'ls tregui de parents, ells se queden de molestosos. (Fent-la seure amigablement.) Segui, donya Dolors, segui y continuem parlant. (Seuen.) Com soch de geni y figura ja'm coneixen, com jo a vostès, que ab set anys que portem de vehinat ja hi ha temps sobrer per a enterar-se'n de qui són uns y altres. Y quan tenim que'ls criats y porters no'n diuhen res de mal, és senyal que som molt bons.

DOLO. En aqueix punt no li faré la contra.

FORT. Veu! Ja comencem a posar-nos d'acord. La casa que habito, y ahont tinch el comerç, és meva. Cinquanta tres mil duros, més catorze mil de reforma, conti quants fan. Més cinquanta mil en paper de l'Estat amortizable al cinch per cent... Aquí porto el resguard. Vegi.

(Va per a mostrar-lo)

DOLO. N'hi ha prou ab la paraula.

FORT. Ca! No hi ha paraula més clara que un resguard. Cantin papers y mentin barbes. Vegi, vegi!

DOLO. Està bé, està bé.

FORT. El comerç me dóna uns quatre mil duros a l'any més que menys, puix el crèdit, que és lo més dificultós, ja està fet. Tenim, donchs, que quatre de la botiga, dos y mig del Banch y dos de la casa, fan vuyt mil y pico. Què li sembla? N'hi ha per començar?

DOLO. Molt bé... Encara que la veritat sigui dita...

FORT. Digui, digui.

- DOLO. Doncs diré, que vostè com a home generós, no'n té pas fama.
- FORT. Ab qui tant me fa, no diré que no.
- DOLO. Y ab qui deu mostrar voluntat... tampoch.
- FORT. No comprech...
- DOLO. M'explicaré. Vostè té simpatia per la Cecília, veritat?
- FORT. Molta.
- DOLO. Donchs, ahir mateix, quan vàrem anar a comprar-li un metre de batista de tres cinquanta, no va volguer-nos rebaixar els cinquanta cèntims.
- FORT. No. Ni a vostè ni a ningú; a casa és preu fixo, ja ho diu el lletrero.
- DOLO. Sí. Però quan un home es mostra tan enamorat...
- FORT. Ah, no senyora. L'amor no té res que veure ab la batista. Si el meu pare visqués... y tant de bo que fos així, el tractaria a cos de rey, y si volgués metres y peces senceres de batista, poso per cas, les hi regalaria molt gustós. Però si les comprava, oh, si les comprava, a tres cinquanta pagaria el metre, com tothom. De casa ningú en surt poguent dir que se li han cobrat déu cèntims de més ni de menys. Aqueixa es la meva honradesa comercial, donya Dolors, no ho dubti pas.
- DOLO. No ho dubto y fins diré que... no va mal, no va mal.
- FORT. Va ésser aqueix l'ultim consell del meu pare, que va morir sense arribar a conèixer les hores del ben estar. Mira, fill, me deya, a la gent li plau molt les novetats y estranyeses. Què són la majoria dels homes? Uns pillòs, eh? Donchs el negoci està en ésser força honrat per cridar-los-hi l'atenció. Més a més, l'honradesa també t'aprofitarà per la teva consciència y pública estimació... encara que d'aquest punt no n'estich massa segur. Vareig seguir els seus consells, y vaja, m'hi va molt bé.
- DOLO. Ho celebros.
- FORT. Jo, ja he dit. Ara, vostè dirà.
- DOLO. Dich que ho sento molt, moltíssim, però...
- FORT. Bé. Vol fer l'obsequi de cridar a la Cecília?
- DOLO. Ja li contesto jo en nom seu.
- FORT. Dispensi que li digui que no és suficient. Vostè me respon atenent a lo que li he dit de interessos y negocis.

Ara jo voldria escoltar què se'm dirà quan supliqui pel rengló del carinyo y la bondat del cor.

DOLO. Sento molt que per la seva insistència me vegi obligada a dir que la veritable rahó no es pas la de nostre ennoblit llinatge que he posat per excusa. El cas està en que la meva filla no sent per vostè declarada estimació per decidir-se el casament.

FORT. Y ella què sap?

DOLO. Home, qui millor pot dir-ho?

FORT. Cabalment per això voldria que ella mateixa m'ho digués en paga de l'honrada intenció que demostro.

DOLO. Això sí.

FORT. Donchs, crídila; fassi el favor.

DOLO. Ara mateix. Cecília. (Aixecant-se els dos.)

FORT. És aquest el primer còp que he vingut, potser que sigui el l'últim, si Déu no vo vol girar-se'm de cara...

DOLO. Cecília!

FORT. Ja que he vingut per ella, que sigui ella mateixa la que'm dongui les dimissòries.

DOLO. Sí, sí. Cecília.

ESCENA XI

DITS Y CECÍLIA

CECI. Me demanes, *mamá*?

DOLO. Sí, filla. El senyor Fortesa, per més que ja li he fet avinent la teva contestació, insisteix en que siguis tu mateixa qui diguis...

(Cecília decanta'l cap significat que no hi té inconvenient, y senyala assiento per a tots.)

FORT. No, no, donya Dolors, vostè no segui.

DOLO. Com que no!

FORT. Abans he pregat a la filla que'm deixés sol ab la mare per parlar del tant y quant, y ara suplico a la mare que em deixi sol ab la filla.

DOLO. Però...

FORT. No comprèn vostè, senyora, que'm seria impossible davant seu parlar de coses... diguem-ne íntimes? Y quan

un home va cap al camí del desayre, no ho creu de justícia concedir-li l'almoyna d'unes paraules?

DOLO. Sí. (Consulta ab la vista el parer de la filla, la que, ab delicat ademans, se sotmet a lo que sa mare disposi.) Està conforme. Confio en que vostè és un cavaller.

FORT. Que hi fa que ara jo aquí sigui qui soch. No'n té prou en saber qui és ella?

DOLO. Sobradament. Poden parlar. (Se'n va per la dreta.)

ESCENA XII

CECÍLIA y FORTESA (seuhen)

CECI. Senyor Fortesa, jo estimo de tot cor la seva amable preferència...

FORT. Això serà cap a l'últim. Vol deixar-me a mi el començament de la conversa? (Ella assenteix ab el cap y ab somris.) Estich perfectament enterat de la vida de vostè, y sé que no hi ha ningú ab qui tingui de entaular plet pel guany de les meves aspiracions.

CECI. Certament ningú.

FORT. Per això em presento. Ja he viscut prou per tenir per ben entès que no hi ha lluyta possible en contra la joventut. No tractant-se d'una dona que calculadament se posa en venda al més rich, al més sabi o al més poderós del món, l'home jove sempre guanyarà.

CECI. Es natural.

FORT. Entesos. Y la prova d'això és que l'any passat jo ja volia dirigir-me a vostè, pero de cop va començar a rondajar-la un jovincel, y jo vareix cedir-li el camp ab tota discreció.

CECI. Poca ventatja va donar-li vostè, puix ni sols vàrem arribar a parlar-nos. Però, dich jo, demostrant vostè tanta por per la joventut, no l'espanta arriscar el seu pervindre!

FORT. L'espant el tinch ara, que del meu ésser no's veu més que la part externa y superficial, però després d'un any de casats ja no tindré cap temença, perquè, haurà rebut vostè tantes atencions, tantes proves d'estimació, que sols pensarà ab mi.

- CECI. Aquest fóra el meu deure.
- PORT. Aquesta consideració és la darrera. Ja veu si estich segur del triomf de les altres.
- CECI. (Ab mig tò de mofeta.) Però és que vostè creu poder enamorar!
- PORT. Ara, no, segurament no. Després sí, fermament sí. En primer lloch, vostè en mi hi trobarà un home.
- CECI. Ho suposo.
- PORT. És que és molt difícil trobar un home; perquè no n'hi han gayres.
- CECI. A milions se'n veuen.
- PORT. No. Vostè creu que tots aquets que van pel carrer ab americana y pantalons, que ho són d'homes? No. En cada poble no n'hi ha una dotzena, y encara dich massa.
- CECI. Dochs, què són els altres?
- PORT. Ninots. Creguim, Cecília. Ninots grans, ninots petits... però homes de veritat! Ca! En aquesta casa mateixa, vostè creu que en Martinet es un home? Si ho sigués no's trobaria vostè y la seva mare tan desemparades com se troben.
- CECI. És una mica tarambana, sí...
- PORT. Això mateix. Y a tot aquell que té obligacions serioses no li poden estar permeses les tarambanades.
- CECI. Y vostè es considera més home que ell?
- PORT. Ja ho crech. Molt més. Vostè mateixa jutjarà. Als deu anys, ja m'afanyava jo una pessetona obrint y escombrant la botiga. Vareig arribar als vint sense cap disbauxa, treballant de dia y estudiant per la nit. Va morir-se el caixer sobtadament, y jo vaig ocupar el seu lloch, en tant que se'n trobés un altre. Però com que el principal va veure que els números anaven bé, no va donar-se pressa a pendre a ningú més, y a la fi vareig quedar-m'hi jo en definitiu. Els companys me deyen: — Mira que tens sort, noy! — Y jo els hi contestava que sí, que tenia molta sort. Però més a més tenia tots aquells anys de treball y d'estudis.
- CECI. Era més que sort.
- PORT. Com tot lo del món. La sort és sort y és el trobar-se acondicionat per ella, que si no, passa de llarch y no t'aprofita per a res. De què els hauria servit la sort als

- meus companys, si cap d'ells sabia comptabilitat y partida doble! De res.
- CECI. És veritat.
- FORT. Donchs si jo m'he fet a mi mateix, si m'he fet casa l'aguanto y la vaig millorant; no puch dir que soch un home? Y aquí? Qui és que l'aguanta la casa? Donya Dolors? Donchs donya Dolors és l'home. Y quan ja sigui de la família, com que seré jo qui els defensaré tots, jo seré l'home de la casa. Pot tenir-ne la plena certesa. Cecília.
- CECI. Y la tinch, sí, la tinch. Però ara soch jo qui pregunta — Creu vostè que n'hi ha prou ab l'energia y el caràcter per a fer feliç a una dona?
- FORT. A una mossota, no; a una dona, sí.
- CECI. Vostè ho creu així, senyor Fortesa?
- FORT. Suprimeixi això de senyor... Díguim Joaquim, o millor Quim; és més breu.
- CECI. Y ara! Això no...
- FORT. Que potser la molesta?
- CECI. Molestar-me, no.
- FORT. Y donchs... Jo li suplico.
- CECI. Vaja, si tant ho demana... Repeteixo: — Vostè ho creu així, Joaquim?
- FORT. N'estich convençut, Cecília.
- CECI. Y no pensa vostè que en la intimitat pugui ésser horrible la diferència d'educació y d'ambient?
- FORT. No, no. Perquè en el matrimoni, si bé és tot horrible quan no hi ha estimació mútua, també és veritat que quan n'hi ha, tot es camí planer. Jo li asseguro que a l'any de casats, vostè serà molt més comercianta que jo mateix.
- CECI. Això no.
- FORT. Això sí. Com vol que no l'interessin els seus propis interessos! Desde'l moment que vosté vegi ab claretat que d'un número a l'altre hi ha el seu benestar y el dels seus fills, ja veurà com hi troba poesia al llibre de caixa y al balanç de l'any.
- CECI. Poesia, diu?
- FORT. Poesia. En els números s'hi llegeix tot.
- CECI. Diner y res més.

- FORT. Tot. Fassis càrrech que ja som casats.
- CECI. No!
- FORT. Casats per a presentar-li aquesta rahó.
- CECI. (Rient.) Sent així... vaja.
- FORT. Som casats, Cecília, eh?
- CECI. Ho som, Quim, sí.
- FORT. Balanç al 31 de Desembre. *Haber*, tant. *Debe*, tant. *Liquid*, trenta mil pessetes. Ets avara? Les guardes, les amagues. Ets gastadora? Ab elles tens vestits, sombreros, diversions. Ets caritativa? Allí tens per a socórrer a famílies necessitades que te benehiran. Ets dona de sa casa? Allí tens resolta la vida material, la tranquil·litat dels teus, l'educació dels fills... Ja veu, Cecília, com en els números s'hi pot llegir-hi tot.
- CECI. Tot... menys l'amor!
- FORT. Per a començar-lo, no, per a mantindre'l, sí; que els amors neixen com els fills, d'un minut, d'un petó... però no viuen si no ab carinyos, ab sacrificis, ab diners. (Petita pausa.)
- CECI. Podria molt ben ésser que jo cambiés, sí... Però vostè? Vostè que està fet a manar, a imposar-se ab tota fermesa...
- FORT. Fermesa, diu! Ara sí, ara, quan veig que triguen molt a descarregar un carro que fa nosa al carrer, jo mateix m'hi poso a fer feyna deixant-me portar per la vivesa del geni... Però demà, quan vostè me dongui un angelet que se sembli a vostè y a mi... millor dit, a vostè sola, perquè sigui més hermós, vostè creu, que l'agafaré com si traginés un fardo?
- CECI. És clar que no! (Indignada.)
- FORT. Jo enrahono ab la veu alta per la costum de dirigir-me als dependents de cap a cap de magatzem, però demà, quan aquell angelet que hem dit, dormi; vostè es pensa que jo cridaré ni se'm sentiran els passos vora la seva cambra?
- CECI. Ja s'en guardarà prou de fer soroll.
- FORT. De puntetes, caminaré.
- CECI. Això mateix, de puntetes y sense respirar.
- FORT. Oy que sí, Cecilieta! (Amorós.)
- CECI. (Deixant-se portar per la il·lusió.) Sí, Quimet, sí.

- FORT. (Agafant-li les dues mans.) Y abbdós a l'entorn del breçó juntant nostres mirades en aquella boniquesa de criatura, jo seria carinyós, molt carinyós, suau, molt suau, perquè tu, Cecília meva, me'l deixessis tindre en els braços... (Abraçant-la com si fos el nen de qui il·lusoriament parlen.) Y tu, manyagament me diries a cau d'orella: — Treballem, Quimet; treballem perquè nostres fills tinguin una gran fortuna, una esplendorosa educació.
- CECI. Sí, sí. Aquest és el meu pensament.
- FORT. Ho dius de tot cor, esposa meva! Veritat que sí?
- CECI. Veritat, espòs meu. De tot cor ho dich.
- FORT. Donchs ja veus si això és amor, si això és felicitat.
- CECI. Sí que ho és, sí. (De cop se'n adona de que està abraçada y s'aixeca ab rapidesa.) Però...
- FORT. Però, per què fugir, si vostè m'estimarà, Cecília?
- CECI. No!
- FORT. Si vostè serà feliç!
- CECI. Impossible.
- FORT. Seguríssim. Jo li juro. Ja veurà. (Aixecant-se.) Donya Dolors.
- CECI. No, no! (Volguent-lo deturar.)
- FORT. Sí, sí; donya Dolors.
- CECI. No, Joaquim, no. Pensi que jo no he dit...
- FORT. Que hi fa. Vostè no ha de dir res. Des d'ara en aquesta casa jo ho dich tot. Donya Dolors.

ESCENA XIII

DITS y D.ª DOLORS

- DOLO. Què! Ja han parlat de què fa el cas?
- FORT. Sí, senyora, ja estem entesos y a vostè li pertoca marcar el dia de la boda.
- DOLO. S'ha tornat boig!
- FORT. Boig d'alegria!
- DOLO. Però és això cert?
- CECI. Sí, *mamá*, sí. En Quimet m'ha convençut.
- DOLO. En Quimet! El senyor Fortesa?
- FORT. El mateix. Jo, Joaquim Fortesa y Roureda.

DOLO. Però com és possible això, filla meva! Com ha sigut que... Jo no m'explico...

CECI. (Abraçant-la ab emoció.) No ho sé, no ho sé que m'ha passat.

FORT. Lo més senzill del món. Que ha trobat en mi un home, y el bon sentit d'ella li ha fet comprendre que un *home* és lo que falta a una dona y una casa. Veliaquí tot explicat.

ESCENA XIV

DITS y FI-FI (pel fons)

FI-FI. (Apart a donya Dolors.) Ja està allò. Xeixanta tres duros.

CECI. Fi-Fi.

FI-FI. Senyoreta...

CECI. Tu seràs la primera en saber-ho. Me caso.

FI-FI. Ab qui?

FORT. Ab mi.

FI-FI. En fi... Que sigui la enhorabona per tothom. Però ja podia haver vingut més aviat, home.

FORT. No ha sigut perquè no ho volgués... No m'hi he atrevit, y fins avuy per decidir-me, he fet un esforç, lo que se'n diu empenyant-m'hi.

FI-FI. Nosaltres també.

DOLO. (Ab severitat.) Fi-Fi, per Déu.

ESCENA XV

DITS y D. AGUSTÍ (pel fons)

AGUS. Ja soch aquí de retorn ab el palco de Novetats.

CECI. (Fent la presentació.) El Duch de Monfiel... (Abraçant-lo.) L'oncle Agustinet. (A ell.) Joaquim Fortesa, el meu... el meu marit.

AGUS. (Retirant la mà que tenia estesa, però tornant-li a donar.) La sorpresa. Ho celebros, ho celebros.

FORT. Y jo molt honrat.

AGUS. Res sabia... Però Cecília, no trobo convenient anticipar califitius que'ls fets poden desvirtuar. Ja saps que no vareig trobar gens correcte que Rodrigo es titulés Duch avans d'obtindre la reyal firma.

FORT. Rodrigo!

CECI. Sí. Un cosí germà de nostre besavi.

AGUS. El primer duch de Monfiel. (En Fortesa saluda ab el cap.) Com així mateix may m'ha semblat bé que en Felip anomenés invencible a l'Armada.

FORT. En Felip?

CECI. Felip II.

FORT. Ah! Me creya que's tractava d'un altre cosí germà.

CECI. No.

AGUS. Digues que'l senyor és el teu promés y el califitiu serà exacte.

ESCENA XVI

ELS MATEIXOS y MARTINET (pel fons)

MART. Han portat un sombrero, *mamá?*

DOLO. No ho sé noy.

FORT. Molt bones tardes, Martinet.

MART. Hola, mantegayre.

FORT. Hola, cunyat.

MART. Eh? (Mirant a tothom.) Que diu aquest home?

FORT. Aquest *home*, diu, que's casa ab la Cecília.

MART. Falta encara que jo ho consenti.

FORT. Donchs, ampliaré la notícia dient, que ens casem sense el consentiment de vostè.

MART. Ho veurem,

FORT. Ja està vist.

MART. Però és possible! (A sa mare, ab la que segueix parlant.)

AGUS. Al meu entendre no hi ha desigualtat. Mercuri també té la seva jerarquia. Esaú trafiquejà ab la primogenitura. Els Médicis foren mercaders. Els Dux varen ésser comerciants. Nostre primer almirall de Índies era marí mercant...

MART. (Girant-se ràpid a ell) Vols callar!

- AGUS. Callaré. Però consti que la Història marca.
- MART. Deixat d'històries. Y vostè senyor Fortesa, sàpiga que res significa el consentiment de les dones, y com jo soch el quefe de família y l'home de la casa...
- FORT. (Sense alteració) Dispensi, Martinet, dispensi... l'home soch jo.
- MART. Com! Jo li demostraré que s'equivoca.
- FORT. Ah, tant de bo que fos així. Ho celebraria per mi, per elles y per vostè. Fins demà senyores, fins demà.
- MART. Demà el rebré a garrotades.
- FORT. No estich fet a n'aquets rebuts.
- MART. Jo sí que hi estich fet a donar-los.
- FORT. Ah, essent així, per igualar la partida, vindré ab un mosso de magatzem perquè en tant que vostes s'apallisen, nosaltres poguem enrahonar. Fins demà, senyores, fins demà. (Se'n va pel fons.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS MENYS JOAQUIM

- MART. Aixó no pot ésser, Cecília
- CECI. Sí, no més que perquè tu ho diguis. (Prenent el braç de sa mare.) Anem, *mamá*, anem.
- MART. Tens que escollir entre ell o jo.
- CECI. Vaya una tria! Ja ho sé que'ns donaràs un gran disgust, ja. Però ja no vacilem. Quan les coses són precises, no hi ha més, ho són.
- MART. Però si és que no ho són. Que no ho saps que he promès a la *mamá*, que desde avuy mateix, estich disposat a canviar de conducta?
- CECI. Canviar tu? No'm fassis riure.
- MART. Ho he promès y ara us ho juro. Desde avuy mateix me faig propòsit de buscar una dona que ens convingui a tots.
- CECI. Anem, anem. (A sa mare.)
- MART. Però és que no m'entens, Cecília?
- CECI. Prou y massa que t'entenç, Martinet.
- MART. Y donchs?

CECI. Y donchs que vols que't respongui? La idea de un home que no tingui més salvació que la d'una dona, jo, que dona soch, me desconsola per l'home.

MART. Què dius!

CECI. Ja ho he dit, que'm desconsola, per no dir-te altra cosa. Anem, *mamá*, anem. (Se'n van per la dreta.)

MART. No ho comprench!

AGUS. No! Aixó sí que és pitjor, que no ho comprenguis. Tan clar com és.

TELO

ACTE SEGON

Una sala simpàtica y confortable que serveix d'escriptori, despatx, etc. Té de tot y tot és bo. Portes laterals. Balcó al fons. És vespre d'hivern

ESCENA PRIMERA

CECÍLIA, ab un llapis, pren notes en un quadern petit d'un llibre comercial, sentada a l'escriptori, segon terme esquerra. FORTESA, ab ulleres d'or, llegeix un llibre enquadernat, sentat vora'l costat en un silló. Pausa. D.ª DOLORS surt per l'esquerra y va a seure's a cosir al costat dret sota un quinquar de peu

DOLO. Ja estan acotxats tots tres. Però en Quimet és un dimoni.

FORT. Un dimoni de quatre anys y dos mesos. Ja és prou.

CECI. Què ha fet?

DOLO. Que no volia dormir. Deya que era massa aviat.

FORT. És tremendo aquest xicot. (Ab to de broma.) Si segueix donant-nos aquests disgustos, serà precis pendre una ferma resolució.

DOLO. Sí, burla-te'n. Tindries de posar-los al llit tu, y veuries si'n són de rebechs.

FORT. Si no m'hi deixeu intervenir.

DOLO. Si que la faríem bona. Te posaries a jugar ab ells, fent-los-hi el gatet y el gos, no s'adormirien fins qui sap quina hora.

FORT. No és vanitat de pare, però el gat l'imito molt bé.

DOLO. Sí, talment ho semblés.

FORT. Y vaja, no ho trobo just ficar-los al llit a dos quarts de vuyt del vespre.

CECI. Jesús! La franel·la a tres pessetes.

- FORT. (Seguint la lectura sense parar esment de lo que diu la seva dona.)
Quina barbaritat!
- DOLO. Tot es posa molt cart.
- CECI. Tu! El torçal a quatre rals! Ahont anirem a parar ab aquest preu!
- FORT. A que ho paguin els parroquians. Ja està vist.
- DOLO. Naturalment. Vosaltres no hi heu pas de perdre.
- CECI. Està clar que no!
- FORT. Això és terrible!
- DOLO. El què?
- FORT. Aníbal... que en la segona guerra púnica, en un sol dia va fer matar a sis cents romans.
- DOLO. Però, per què llegeixes cuentos que després t'exalten?
- FORT. Senyora, que això no són cuentos, que això és la *Historia Romana* d'en Rellin.
- DOLO. Aquell diable d'Agustinet ja t'ha empeltat les seves deries.
- CECI. Que li agradi llegir y instruir-se ho trobo bé.
- DOLO. Però en aquesta casa tot s'ha capgirat. Tu, ab els llibres de comerç a totes hores...
- CECI. Es que són molt interessants.
- DOLO. Y aquest, sempre ab novel·les.
- FORT. Que no són novel·les, senyora! Que és la *Historia Romana*.
- DOLO. És igual.
- FORT. Y vaja una diferència de llibres.
- DOLO. Tan embusteros són els uns com els altres.
- CECI. Estich perdent la vista de dia en dia. (S'aixeca y treu les ulleres al seu marit per posar-se-les ella.) Tu, fes-me el favor.
- FORT. Pleguem. (Tancant el llibre.)
- CECI. (Tornant a seure.) Aquesta lletra és tan repetita, que'm posa nerviosa.
- FORT. A mi no... per què no la veig.
- DOLO. Millor, així reposaràs de llegir.
- CECI. Que't deya jo, Quim!
- FORT. Que la lletra és tan xiqueta, que...
- CECI. No home, no. Que tindriem de comprar llana. En l'espai d'un mes s'ha doblat de preu.
- FORT. Comprem-ne. Reconech la teva superioritat mercantil. La meva dona m'ha sortit un comerciant de primera.

- CECI. Mira. (Fent comptes ab el llapis.) En aquesta partida, guanyem, guanyem... onze mil pessetes justes. Això és admirable.
- DOLO. Ja ho crech.
- CECI. Però no venguis, eh? No venguis. Digues a la parròquia que'ls gèneres no han arribat encara, perquè la llana, puja y pujarà encara més.
- FORT. No vendrem.
- CECI. La puja és cosa clara. Pel Gener a Nova-York, a vuyt dòlars; Londres, a lliura. Febrer, a catorze allà; y Londres, a tres. Y tenim que ara, Març, ja es cotitza a quatre lliures ab tres chelins. No s'ha de vendre, no.
- DOLO. En cinch anys has fet el miracle de canviar totalment una dona.
- FORT. Y sense fer-hi cap esforç, eh? Un dia fullejava un periòdich de modes, va dir-me: — Ja ve la *gabardina* pels vestits de senyora! — No vaig dir res, però vareig comprar tela *gabardina*, fent obrir al llibre un compte especial. Al poch temps, al fer liquidació de ganàncies, li entrego vuyt centes vint y tres pessetes ab quinze cèntims, que era el deu per cent de comissió. Ella va riure una miqueta, però li va agradar el cas comercial y... y aquí la veu, dalt del trono dels números y ab l'aurèola dels balanços.
- CECI. (Tancant el llibre y retornant-li les ulleres.) No tant, no tant... Aquest quan s'hi posa, no hi veu de cap ull. Té, aquí tens les teves vidrieres.
- FORT. Bravo! Tornem a la segona guerra púnica, que he deixat als romans en una situació molt compromesa. Els apallissen de bo de bo.
- CECI. Després, a la nit, m'ho explica punt per punt. Sort tinch que totseguit quedo dormida.
- FORT. Dona! Si no per mi, per Anibal, no ho diguis això.
- CECI. (Donant-li el llibre y fent-li una amoreta.) Llegeix, llegeix romanceró.
- DOLO. Sou molt ditxosos!
- CECI. Molt, sí.

ESCENA II

ELS MATEIXOS y D. AGUSTINET (per la segona dreta)

AGUS. Bona nit.

CECI. Hola, oncle Agustinet.

FORT. Hola.

AGUS. Cecília, que és això?

CECI. Què?

AGUS. Aquesta sala.

CECI. No t'agrada?

AGUS. Això és deplorable. Això és un baçar.

CECI. Donchs, mira, és una habitació dirigida per un dels millors moblistes.

AGUS. Dius veritat.

CECI. No és cert, *mamá*?

DOLO. No ho dubtis, Agustí.

AGUS. No ho dubto, però m'estranya qu'en...

CECI. M'explicaré. El moblista va posar aquest salonet tan simpàtic y confortable que aquí hi passem la vida. Un dia en Joaquim anava a sortir-ne per a escriure unes cartes urgents, y jo li vaig dir: — Perquè no les escrius aquí! Fes que portin una taula... — y ell va fer per contesta...

FORT. Tens rahó... Que la portin.

CECI. La van portar. Un altre dia va anar al seu despatx a cercar un llibre. Y jo li vaig dir: — Perquè no'n tens aquí de llibres? Fem que posin aquí un armariet... — Y ell va dir...

FORT. Està bé; que'l posin.

CECI. Y el van posar. Un altre cop vareig ésser jo la que'n quedava sola en el meu quarto de costura, y aquest va dir-me...

FORT. Perquè no vens a cosir aquí. Fes que hi traslladin la teva tauleta de labors. Y ella va dir...

CECI. Ben pensat... que la portin. Y així hem anat fent aquest museu.

AGUS. Essent capritxo vostre, no hi tinch res que dir. També la reina Margot va demostrar certs capritxos.

DOLO. Agustinet!

(Ab severitat.)

AGUS. No pensis mal, Dolores.

- DOLO. Per no pensar-hi ho dich.
- AGUS. Deixem a la reina Margot.
- DOLO. Deixem-la.
- AGUS. (A Fortesa.) Què llegeixes?
- FORT. Lo que no'm deixeu llegir, la *Historia Romana*.
- AGUS. Gran obra! Bona lectura!
- FORT. Estich en el volum setè... Y el cas és que ja no'm recordo res dels sis primers.
- AGUS. Millor. Tornes a començar, y així ab una sola obra en tindràs per *in eternum*.
- FORT. Ben segur.
- CECI. El meu marit acabarà en savi.
- AGUS. Més malament podria acabar.
- CECI. Veritat és. Y tu també ho ets.
- AGUS. Sols un aficionat...
- CECI. Un acadèmich. No't dich res.
- DOLO. Però quan ingresses!
- AGUS. Tot és qüestió del meu discurs.
- DOLO. Ja tens escollit el tema?
- AGUS. Fa temps que l'estich preparant.
- FORT. De què tractes?
- AGUS. De cosa interessant. De la Història pública, de les negociacions secretes del cardenal Mazarino y tractats de família entre la corona de França, Inglaterra y Espanya per a la guerra ab Holanda y la extinció de la Reforma.
- CECI. Però això és el títol o el discurs?
- AGUS. El títol, que'l discurs me costa molts dies d'estudi y diners, visitant Arxius y Biblioteques per documentar-me bé.
- CECI. Tu ray, que ets rich.
- AGUS. No tant com vosaltres, però vaja, no és pas que'm queixi. Tu sí que deus tindre una bona bossa ab aquestes combinacions que't portes d'esposa comissionista...
- CECI. No l'envegis la meva bossa, oncle Agustinet.
- FORT. No; enveja a n'en Martinet, que és qui fa *saca*.
- AGUS. En Martinet! Jem, jem. (Ab tos.) Vaya un aucell de volada llarga... Des que viu sol ab la pobra mare, lo millor que fa és passar el temps fora de casa.
- DOLO. Agustí, Agustí.

- AGUS. Mal vent és el que'l porta vora meu, però a mi'em posa frenèlich aquest borrarxó, busca-rahòns y jugador.
- DOLO. Agustí!! (Alxecant-se.) Faràs que me'n vagi.
- AGUS. Callo la boca. Bé prou que ho sàbeu tots que dich veritat.
- FORT. Un xich més.
- DOLO. Joaquim..
- AGUS. Si jo pogués ésser Felip II o l'Inquisidor Torquemada, ja veuriau com sense esperar la vetlla de Sant Joan encenia una foguera al mig de qualsevol plaça y...
- DOLO. Y prou, Agustí, prou n'hi ha.
- AGUS. Prou... Perquè no soch Felip II. Vet-ho-aquí.

ESCENA III

Els MATEIXOS y TERESA (per la segona porta)

- TERE. Bona nit, *mamá*. (Besant-la.) Y tots vosaltres.
- AGUS. Bona nit, Teresa.
- DOLO. Y el teu marit?
- TERE. No pot trigar.
- FORT. Y donchs, Teresa, encara no esteu ben decidits?
- CECI. A què?
- TERE. Les nou mil pessetes que'm tret de la Loteria, en Joaquim deya que les poséssim a guany d'un negoci.
- CECI. Molt ben pensat. Y ja que en Quim vos fa la proposta, aprofiteu l'ocasió.
- TERE. Y si les pèrden?
- CECI. Quedariau com abans de treure la rifa. Han vingut plogudes del cel y no resolen cap problema. És precis doblar-les, triplicar-les. Compreu llana.
- TERE. És que com que ens trobem tan endarrerits, y ara podem respirar un xich, me fa por exposar-les.. Crech que és millor estalviar lo que's pugui.. guardar-les..
- CECI. Guardar-les, no. Fer-les corre, que fermentin, que produeixin..
- FORT. Financiera, eh?
- AGUS. May ho hauria dit, may ho hauria dit.
- TERE. Ja n'hem parlat ab el meu espòs.. Y vaja, ell tampoch s'atreveix.

- FORT. Sou molt covarts.
- TERE. Sí, ho som, no ho nego. Però això de no tenir més que un sou fixe com sols tenim, encongeix molt, la veritat. Els gastos pujen, els fills es fan grans y... Déu nos en guard d'una malaltia! És precis guardar-se una poma per la set, com es diu vulgarment.
- FORT. Quan s'és jove no deu pensar-se ab les malalties ni ab els entrebanchs de la vida. Endavant sempre! Però vosaltres, y mig Espanya igualment, més vos estimeu un sou fixe, una mitjania, que no pas arriscar uns quants anys de vida cercant fortuna. Covardies, res més que covardies.
- TERE. Potser sí... Però n'hem passades tantes, que, repeteixo, en fa por que l'ambició ens perdi, y tornem al temps de les angúnies y tenir que empenyar-se per a arribar al cap del mes.
- AGUS. Aixó d'empenyar-se no és cap vergonya... Fins és aristocràtic y històric. Isabel la Catòlica va empenyar ses joyes. Nostre gloriós Cid Campeador va arribar a l'extrem de... No m'escolteu.
- CECI. Si no teniu confiança, si teniu por...
- TERE. Por, sí, molta por.
- CECI. Com volgueu, no insisteixo.
- DOLO. Anem dalt, que el teu marit ja deu haver arribat.
- TERE. Segurament.
- DOLO. Puja tu també, Agustí.
- AGUS. Sí, recolliré un llibre que vaig deixar-hi.
- CECI. (Donant-li el braç.) T'acompanyo, *mamá*.

(Cecília y Dolors passen davant d'Agustí y tots se'n van per la primera de la dreta.)

- TERE. (Que queda la última y parla ràpid a Fortesa.) Joaquim, el meu marit vol enrahonar ab tu. Fes de veure'l demà mateix, de sis a set a l'oficina.
- FORT. Hi aniré. Què passa?
- TERE. Ja ho pots pensar... Coses d'en Martinet. Abans d'ahir va demanar dos centes pessetes a la *mamá*, y com la pobre no les té y s'excusava, va arribar a l'extrem d'aixecar-li la mà y...
- FORT. Malvat!
- DOLO. Teresa!

TERE. Ja vinch. Hi aniràs, eh?

FORT. Sí. Demà.

(Teresa se'n va per la primera de la dreta. En Fortesa resta un moment pensatiu, fa un gest de pena y es posa a llegir.)

ESCENA IV

FORTESA y MARTINET (per la segona de la dreta)

MART. Es pot passar?

FORT. Sempre.

MART. (Molt afectuós.) Deu sorprendre't la meva presència, eh?

FORT. No.

MART. Com que no vinch gayre...

FORT. Les teves rahons tindràs, com jo tinch les meves per no esbrinar les dels altres.

MART. De totes maneres ja deus endevinar que quan vinch, és perquè'm porta alguna poderosa rahó.

FORT. No cal que ho endevini quan tu mateix m'ho diràs per què vens.

MART. No aplanes gayre el camí per a que m'expliqui.

FORT. Tu diràs.

MART. Es tracta d'un cas urgent. Un assumpte d'honor. Vols servir-me, sí o no?

FORT. Segueix parlant... y després veurem.

MART. Me precisan abans de les onze d'aquesta nit, trenta dos mil pessetes.

FORT. En diner, no, perquè'l Banch està tancat, però en un *chech*, sí.

MART. (Ab gran goig.) Gràcies, Joaquim.

FORT. No't precipitis, Martinet.

MART. (Ab fredor.) Havia entès...

FORT. Has entès lo que desitjes, no lo que jo he dit. Que les tinch, sí, que les puch donar, també; y que les donaré ab molt gust sempre y quan sien per cosa d'utilitat.

MART. Ja he dit que eren per a un assumpte d'honor.

FORT. Ab aquest honor, dit així, a la lleugera, no'n tinch prou. Dignes més, vejam.

MART. La nit passada he jugat.

FORT. Bé.

- MART. Y he perdut.
- FORT. Mal.
- MART. Ho reconech així mateix, y ja m'he fet el propòsit de no tocar cap més carta may més de la meva vida.
- FORT. Bon propòsit...
- MART. Però abans tinch de pagar trenta dos mil pessetes.
- FORT. Donchs, paga, sí.
- MART. Tu me les deixes, eh?
- FORT. Eh? No home, no. Per aquest cas no tinch ni un céntim. M'han costat molt afanyar-los y sé el que costen.
- MART. Essent així, no'm queda més sortida que clavar-me un tiro.
- FORT. No'm sembla aquest gran negoci per a tu... ni per l'altre que ha de cobrar. Però en fi, tu sabràs lo que determines.
- MART. Què vols que faci? Matar-me o fugir, perquè jo no'm presento davant de ningú exposat a que em diguin que soch un trampós.
- FORT. Més trampós que deure, com deus, al sastre, al sabater y...
- MART. Aquest deutes no són d'honor. Ja cobraran un dia o altre.
- FORT. Ja sé quin dia. El mateix que jo cobraria si fes la tontesa de fer-te un préstam.
- MART. Jo't juro ab tōta solemnitat que aquesta vegada estich disposat a esmenar-me.
- FORT. Sí? Ara mateix ho veurem. Tu no't mereixes res Martinet, res; però la teva mare y germana ho mereixen tot... per elles vuy ajudar-te. Vejam: vols posar una indústria, o un comerç? Jo pago els gastos d'instal·lació. Vols treballar a casa? Te donaré un bon sou.
- MART. Moltes mercés... Jo no serveixo per mantegayre.
- FORT. Tant burro ets?
- MART. Es que no'm plau que els amichs me vegin de dependent en una botiga.
- FORT. Està bé. Vols sortir de Barcelona? Te enviaré al despatx de qualsevol dels meus corresponsals. Tarragona, Girona, València...
- MART. Marxar deixant aquí la murmuració del meu mancament, no pagant el deute d'honor!...

FORT. Jo'l pago. Me comprometo des d'avuy a fer el pago efectiu dintre d'un any, espay de temps per a que tu demostris afany de guanyar, *encara que no la guanyis* semblant quantitat. Tindràs el teu sou, tot per tu, essent del meu càrrech el pago. Jo sols demano la prova plena de la teva voluntat.

MART. Per la meva part, resto molt agrahit, però per la de l'altre no ho puch acceptar. No són aquestes les condicions de costum entre cavallers.

FORT. Si això no ho fan els cavallers, me sembla que'ls trin-xerayres tampoch deuen fer-ho.

MART. Ara per ara, res de lo que'm proposes m'aprofita, així y tot repeteixo les mercès.

FORT. Y jo te les dono a tu perquè'm resultes més barato.

MART. Igual. Bé saps tu oferir-me lo que no ignores que no puch acceptar. Mes quan un home s'humilia en súplica davant d'un altre, y aquest altre, poguent-ho fer, no salva l'ho nor d'una família, és en va tot lo que's digui.

FORT. Atúrat, Martinet, atúrat, que per dir això és precis que les coses siguin com tu les pintes. D'ahont ho treus això de que l'honor d'una família resti en perill perquè un individu d'ella resulti ésser un jugador! Perilla la fortuna, però no l'honor, que l'honor es cosa molt personal, cosa exclusiva de cada hù, y no's fa rodar per terra sense més, ni més. Fóra un cas ben galdós que'n tant que jo treballlo y em desvetillo, tu anessis a jugar el meu honor al sis de copes o al cavall d'oros! No, Martinet, no. Si és per l'honra nostra que parles, ja pots posar-te tranquil, que ab això que dius no hi arribes.

MART. Y la meva! La meva honra! Què hi dius de la meva!

FORT. Per la teva, el que és posa tranquil soch jo. De la teva ja te'n cuidaràs tu mateix, si és que vols. Però no és pas aquí ahont l'aventures.

MART. Qué no! Tu trobes que's correcte perdre y no pagar? Que a la fi aquesta és la situació en que'm deixa la teva negativa.

FORT. Ja que ho preguntes, aquí va la resposta. El fet me sembla una pillada. Y no ara, no; abans, quan vares posar-te a jugar lo que no, tenies per veure d'empor-

tar-te els diners de l'altre sense que tu hi arrisques res.

MART. Això no és veritat. Jo hi ha arriscava igual que ell. La meva paraula ho val.

FORT. Així ja estem entesos, home! Si la teva paraula ho val, que s'ho cobri d'ella.

MART. (Ab amenaça.) Brometes no, eh?

FORT. Donchs en serio. Si ab la paraula no's pot cobrar, què és lo que jugaves tu contra el diner de l'altre? Vejam, digues.

MART. Cabalment per això l'honor va ab la paraula.

FORT. Y tu t'has jugat l'honor! Quin disbarat! És a dir, que tu t'apropes a la taula de panyo verd y dius: — Me jugo cent duros. — Admesa la postura, el que guanya se'ls emporta. Però si tu dius: — Me jugo l'honor, serà admès? No, veritat! Y si hi hagués un boig per admetre'l y te'l guanyés, cóm el reculliria? Com se l'emportaria! De cap manera. eh? Donchs aqui tens com ni tu ni ningú pot perdre lo que ningú és pot jugar, perquè ja veus que és prenda que no s'admet.

MART. Ets ben lliure de pensar com millor te sembli... però jo ab teories no pago.

FORT. Molt me sembla que no pagaràs ab res. Y a més de semblar-me, crech que no perds tu ni perdo jo... El que porta la de perdre és el que ha guanyat.

MART. És molt possible que sigui així. En fi, acabem nosaltres.

FORT. Acabem. Ja ho saps. Si vols esmenar-te, compta ab mi. Si vols seguir de vividor aprofitan-te dels aventatges que trobis pel món sense pendre la molèstia de treballar com si la vida no fos més que una *juerga*, no y mil vegades no. Ab mi no hi comptis.

MART. Això em dius?

FORT. Què no ho sents!

MART. Ja tenia jo por de vindre a suplicar-te, ja.

FORT. A tu tot te fa por.

MART. Tot, no.

FORT. Tot, sí; perquè tot lo que ara et dol, tot el teu viure, no és pas res més que una covardia.

MART. Això ho dius tu; que ahont hi ha valents no'm tenen per gayre espantadís.

FORT. Perquè! Perquè per res te baralles y has tingut un desafio.

MART. Y els que's presentin.

FORT. Ja ho sé. Y tu't pensas que aquest valor de pinxo és lo que fa falta per a viure! Aqueix *valor* sols aprofita un dia, un moment, el temps precis per a donar y rebre trompades. Y després? De dies n'hi han molts en una existència. El valor ha de fer-se veure treballant, fent cara als perills que la vida porta. Això és lo que a tu te acovardeix.

MART. No sé pas quan y com m'has vist covart.

FORT. Sempre. Ara mateix... Ets pobre... y tens por a la pobresa. Te precisa treballar... y el treball te fa por. No pots aguantar-te a l'alçada que socialment vols viure... y et fa por, per falsa vengonya, que't vegin que baixes un grahó. Somnies en luxes de tota mena... y vas passant ab angúnies, perquè't manca coratge per a lluytar guanyant ab fatigues, ab constància, ab suhors la riquesa que ambiciones. No tens valor ni per fer-te home. Per això és que't dich que ets un covart; un covart, encara que'ls teus amichs de disbauxa te tinguin per un brau, un peça, un *baranda*, segons llenguatge característich dels valents covarts.

MART. Veig que no'ns entenem.

FORT. Prou que ho veig que no'ns entenem.

MART. Y vaja, que tot això no'm resolt la situació en que'm trobo. (Suplicant.) Per darrer cop, Joaquim...

FORT. Per darrer cop, Martinet. Volguent ésser home, sí, volguent seguir fent de ninot, no.

MART. (Ab to sech.) Llestos. Passar-ho bé.

FORT. Per passar-ho bé és que treballlo. (Martinet se'n va per la segona dreta. Fortesa torna a agafar el llibre.) No té esmena. No té esmena.

ESCENA V

FORTESA. Després d'una petita pausa, CECÍLIA per la primera de la dreta

CECI. Era en Martinet, veritat? Quan jo baixava m'ha semblat conèixer-li la veu, y he tornat enrera. Ja'n deu haver fet alguna de nova, no?

- FORT. Sí.
- CECI. Escàndol públich?
- FORT. Pitjor.
- CECI. Ha tornat a jugar?
- FORT. Això.
- CECI. Va jurar-me que may més hi tornaria?
- FORT. Les mentides van barates. La teva guardiola ja deu saber ben bé el preu del seus juraments. Però aquesta vegada la quantitat és de monta, y per això ha vingut a mi. Ahir nit va perdre trenta dos mil pessetes.
- CECI. Ca! No te'l creguis. (Rient.) De qui y ahont les tenia?
- FORT. Jugant baix paraula. Y ara té damunt l'esquena lo que'ls homes de bé en diuen una pilleria y els jugadors ho califiquen de deute d'honor. (Pausa.)
- CECI. Però en Martinet no pot pagar semblant quantitat.
- FORT. No.
- CECI. Hi ha vingut a demanar-te-la?
- FORT. Sí.
- CECI. Y tu què has fet?
- FORT. (Pausa.) Dignes, què hauries fet tu?
- CECI. Jo... (Pausa treballosa.) Jo... negar-m'hi. (Això ab fermesa.) Sí, negar-m'hi. Per una cosa així, no donar-li ni un cèntim.
- FORT. Això és lo que he fet. Ah, Cecília! No pots pas pensar l'importància de ta resposta. Ella m'ha convençut que entre nosaltres dos no hi ha diferències d'idees.
- CECI. No n'hi ha, no. Pensem igual. Ja ho veus.
- FORT. Això és lo que volia. Perquè això és la confiança d'un y altre, la tranquil·litat de l'ànima, lo... lo... lo que sento dintre meu, però no sé com dir-ho.
- CECI. Ja ni ha prou ab que ho pensis.
- FORT. Sí, sí. Però, caratsus! ja és prou que un home tenint el convenciment de que s'ha conduhit bé tingui de demanar el parer dels altres.
- CECI. Això és prova de bondat.
- FORT. Ah, si això és un mèrit que tinch... ja m'aconsola. Y perquè jutgis millor el meu fet, escolta lo que he proposat al teu germà. L'hi he dit que jo pagaria el deute, ab la sola condició de veure'l treballant un any, donant-li a més a més un bon sou.
- CECI. Això no és per jutjar-te, és per adorar-te.

- FORT. Donchs mira, ell no ha volgut.
- CECI. Donchs mira, tu has fet molt més de lo que devies. Doblement de lo que ell es mereix. És el meu germà, y pots comptar si'm causa pena que sigui com és... Comprehent que no hi ha manera de que s'esmeni.
- FORT. De que empitjori, sí. Quànts dies fa que va aixecar la mà a la vostra mare?
- CECI. Pegar-li!!
- FORT. No va arribar-hi perquè va interposar-s'hi ta germana Teresa. Però ja hi arribarem, que el minyó és dels que no s'aturen. Y tot va ésser perquè li negava dues centes pessetes.
- CECI. Y encara vols que jutgi entre ell y tu? No hi ha comparació; però encara que hi fos. no dubtaria.
- FORT. Això és felicitat. Ja portem cinch anys de matrimoni sense una petita renyina y ab tres fills. Prepara't, noya, si és que no estàs preparada. (Ab franca alegria.)
- CECI. Tu m'has ensenyat com es guanya la pau d'un matrimoni. Una mica de bona voluntat, una mica de confiança y una altra mica d'estimació. Ab aquestes tres miquetes s'obté un molt d'amor.
- FORT. Això he dit jo?
- CECI. Això.
- FORT. Donchs... digues que he sigut mestre d'una cosa de les que no'm creya saber.
- CECI. Tu ja sabs que t'estimo.
- FORT. Molt bé.
- CECI. Que ab tu soch ditxosa.
- FORT. Molt millor encara.
- CECI. Que en tu hi tinch plena confiança!
- FORT. Això és el tot del tot. Ja veuràs com a la fi hi haurà felicitat sobrera per a nosaltres., y pels tres lleonets que dormen... y pels nou més que vindran pels seus passos comptats, per a fer completa una dotzena.
- CECI. Jesús ens valgui! (Ab espant y agrado.)
- FORT. De què t'espantes! Ja saps que el meu programa és el que deuria tindre la Humanitat, tant els homes com les dones. Molta salut, molt diner, molt treball, molts esplays y molts fills. Guerra als avars. Déu dona vida per a gaudir-se'n d'ella ab bon sentit, per a que quan

pasem a l'altre món no hi entrem ab descontent de no haver viscut en aquest.

CECI. És veritat.

FORT. Donchs si veritat és... A la dotzena, noya, a la dotzena, que diuhen que donen premi d'arribar-hi.

(Abraçant-la amorosít.)

CECI. Fuig, boig, fuig.

FORT. Perquè! (Rient tots dos.)

ESCENA VI

Els MATRIXOS y D. AGUSTINET (per la primera de la dreta)

AGUS. Què! Us baralleu?

FORT. No ho creguis.

CECI. Res d'això.

AGUS. Ho celebro, ho celebro, perquè vinch fugint d'una tragèdia y no voldria pas trobar-me en un altra.

CECI. No baixes de casa de la *mamá*?

AGUS. Ben segur. Allí és ahont queda el pas tràgich escomès per en Martinet.

FORT. En Martinet! Psè. (Ab gest de desdeny se'n va per l'esquerra)

ESCENA VII

D. AGUSTINET y CECÍLIA

AGUS. Se'n va! No hi dóna importància.

CECI. No.

AGUS. Dochs el cas la té. Molta, molta. L'abdicació de Carles V, ab els seus funerals en vida; l'aplaçament de Ferran IV...

CECI. No comencis ab històries, Agustinet.

AGUS. No comencem. Donchs jo era a dalt ab ta mare, de cop arriba en Martinet com un *bólide*. y lo primer que diu és: Soch l'home més desgraciat del món! — A mi no'm convencen els homes desgraciats ab veu alta; em sembla que fan comèdia, em sembla...

CECI. Depressa, Agustinet, depressa.

AGUS. Dochs... sí; la primera és la que he dit, la segona en-

... cara és més forta, puix va y diu: —Avuy mateix em clavo un tiro. Compendràs que no se'l clava, desgraciadament; però també comprendràs que la beneytona de la teva mare ha pres el gran disgust.

CECI. Ho comprench, sí, ho comprench.

AGUS. Y com que l'angelet, per a que fes més efecte el sablaço, és prou capaç de treure's una pistola, y jo en vevent armes de foch ja no estich tranquil, y tranquil·litat haig de menester per anar conjuminant el meu discurs, aquí vinch per veure si hi trobo pau.

CECI. Aquí, sempre.

AGUS. Donchs aquí em quedo. (Prenent seyent ab goig.)

ESCENA VIII

DITS y D.ª DOLORS (per primera dreta y ab gran emoció)

DOLO. És menester que parlem, filla meva.

AGUS. (Alxecant-se ràpid.) Y ara vindrà l'altre ab el seu pim-pam-pum! No! Ca! A mi no'm claven el tiro ni per equivocació. Aquí us el deixo. (Se'n va per la segona de la dreta.)

DOLO. Ja saps lo que hi ha, veritat? Comprench que el teu marit no vulgui ajudar-lo en aquest pas com ho ha fet altres vegades... Considera que la quantitat és grossa y... ja n'està cansat. Res hi tinch de dir-hi en contra. Ho sento y callo.

CECI. En Joaquim no dóna sa negativa ni per cansament ni per abús, sinó...

DOLO. Està bé; no demano explicacions. Essent cosa a que el teu marit s'hi nega, no vuy pas que per força la faci ni tan sols que li donguis cap disgust.

CECI. No és això, *mamá*, no... És que jo penso talment com en Joaquim...

DOLO. El seu diner és ben seu, y s'explica que tu pensis com ell respecte a qüestió d'interessos.

CECI. (Ab respecte però ab sentiment.) No ho diguis això, que ja saps que sempre he parlat, en favor vostre.

DOLO. Vas a retreure'm els favors que ens heu fet?

CECI. Déu me'n lliuri!

DOLO. Bé. Deixem això nostre y anem pel cas que'm porta.

- CECI. Vens molt dolorida.
- DOLO. Com vols que vingui sinó condolida y espantada.
- CECI. Perquè! Que no coneixes a n'en Martinet! Si aquesta fos la primera vegada, podríem pensar que això d'ell era un mal pas, una hora tonta... Però els ha repetit tant aquests passos, n'ha tingut tantes d'hores entontides! Sempre els mateixos desesperos, les mateixes amenaces seguides, les mateixes protestes d'esmena... per tornar a la mateixa...
- DOLO. Aquest cas d'ara és una gran desgràcia.
- CECI. Y els casos dels altres dies, què? Tots iguals. A tu, a mi, a ma germana Teresa. ens té talment esmicolades, no podíem fer surar ni una pesseta. Les joyes que al poch temps de la meva boda vares poder treure... ja no en lluheixes ni una. Per les teves habitacions ja no s'hi veu ni un candelabro, ni una safata de plata. Ahont és tot això? Tu bé ho saps, la Fi-Fi també y jo no ho ignoro, no.
- DOLO. Ets massa recte ab en Martinet. No vols ferte càrrech que un home jove té gastos...
- CECI. Però si tu li dones tot el que tens y el que't pren... y encara no en té prou.
- DOLO. No els retreguis aquests petits detalls. El passat, passat. Ell m'ha jurat que si ara el salvem no hi tornarà més.
- CECI. Juraments ray! No li ve pas d'un per no complir-ne cap.
- DOLO. Aquesta vegada sí que s'ha de creure, que la ferida és molt fonda. Mira, Cecília, tinch el consentiment de la Teresa, y vinch a demanar-te el teu per a vendre... hipotecar... o lo que sigui. En fi, per juntar el diner precis...
- CECI. Però, *mamá*... no et recorda que ho vàrem posar al Banch, cabalment perquè quedés al resguard d'un altre cop com aquell en que et va fer vendre una mica de paper...
- DOLO. Sí, sí...
- CECI. Que vàrem fer el dipòsit en forma que sense la firma de nosaltres quatre no es pugués treure res.
- DOLO. Tant ho sé, que per això vinch a demanar-te la firma. Si per mi sola ho pogués enllestir, llest ja estaria sense demanar res vostre.

- CECI. Ben teu és. No sé perquè surts ab aquestes consideracions. Recorda que tu mateixa vas suplicar al meu marit que busqués un bon notari per a fer l'escriptura de lligament per tots. No comprens que si ara cedim, ab una sola bufada se'n va tot per terra, resultant que a la fi no hem assegurat res?
- DOLO. Tens rahó, sí, molta rahó... Però en Martinet està boig y farà un disbarat, creu que el farà. No hi ha que pensar-ho més. Avuy demanarà un aplaçament de vint y quatre hores y demà ho arreglem tot.
- CECI. Jo no...
- DOLO. No! Que no, dius! Negues donar-me la firma? Ho negues?
- CECI. Jo no puch...
- DOLO. La teva germana cedeix sacrificant la seva part, y tu que res sacrificues dels teus luxes, dius que no!
- CECI. Ben cert és que res sacrifico, ni tansols de res em perjudico, que may en Joaquim ha volgut admetre'm un cèntim d'aquesta part; això fa que em trobi ab més llibertat per a oposar-me a aquesta bogeria.
- DOLO. És molt estrany lo que dius, Cecília, molt estrany! La germana pobre accedeix y firma, la germana rica, defensa uns cèntims... Repeteixo que és cosa estranya.
- CECI. (Ab neguit.) No ho diguis això mare, no ho diguis.
- DOLO. Que no! Si no puch dir menys poca cosa. Si solament dich que em fa estrany!
- CECI. No suposaràs que m'hagi tornat avara?
- DOLO. No ho dich, no... Lo que sí dich és... que Déu faci que may per may et trobis ab els teus fills com jo em trobo ab el meu.
- CECI. Oh, calla!
- DOLO. Fóra inverossímil que et trobessis en el mateix cas meu? Estimes tu als teus fills més que jo al meu? Els hi donaràs millor educació? Y si així y tot, la fatalitat els decanta pel camí del mal... voldria saber què li diries tu a la germana rica que no volgués salvar al germà.
- CECI. (Aixecant-se esverada.) Prou, mare, prou! No diguis més. Jo no m'hi oposo. Lo que tu vulguis, lo que tu manis.
- DOLO. No mano... Suplico només. Firmaràs?
- CECI. Ara mateix. Quan vulguis.

- DOLO. Gràcies, gràcies! (Abraçant-la y a cau d'orella.) Tu et creus que no n'estich convençuda de que és un poca vergonya!
- CECI. No! (Lluitant encara ab l'idea dels seus fills y volguent-se despendre de sa mare, que encara la reté.)
- DOLO. Sí, Cecília, sí; és un malvat... Ho sé, ho sé... Però és el meu fill. No hi ha més rahó que aquesta. És el meu fill!
- CECI. Sí, mare, sí.
- DOLO. Tinch de salvar-lo ab tot y el convenciment de que no té esmena, que tornarà a la mateixa. La mare que no salva als seus fills no ho és prou de mare.
- CECI. Sí, sí; depressa, depressa.

ESCENA IX

LES MATEIXES y FORTESA (Pausa. Ab la mirada tracta d'esbrinar què ha passat entre mare y filla.)

- CECI. Joaquim... La *mamá* desitja vendre la part de paper precisa per... per això d'en Martinet. Ja té la conformitat de tots. (Ab temença.)
- FORT. De tots!
- DOLO. De tots.
- FORT. Això vol dir que la Teresa...
- DOLO. També.
- FORT. Diga'm tu. (A Cecília.) No et faci por la paraula quan no hi temis els fets. Parla.
- CECI. També la meua. Jo et prego que em donguis permís per la firma.
- FORT. (Ab dolcesa.) Tan aviat s'ha fet a troços la teua voluntat, Cecília! Fa deu minuts que ens trobàvem d'acord en que la vida té hores dolentes que hi ha que rebate-les ab fermesa perquè no vencin. Estàvem d'acord, sí, y ara em trobo ab que a la primera dificultat que es presenta el teu convenciment se'n va com el fum, enlayre! enlayre! y Déu sap ahont.
- CECI. Perdònam!
- DOLO. Primer s'hi ha negat... Després ha tingut llàstima de mi. No la renyis.

FORT. No. Ara que ja sé lo que vostès *volen*, anem a veure si vostès saben ben bé lo que volen.

DOLO. Ja's veu clar.

FORT. Així y tot, farem que *claregi* una mica més. Lo que va salvar-se de l'herència y lo que va salvar-se d'en Martinet varen ésser vint y cinc mil duros. Descomptant-ne sis mil d'ara, resten dinou mil... que són de renda... cinquanta duros mensuals. No sabia això vostè?

DOLO. Poch més o menys sabia que era poca cosa.

CECI. Que li em deixat íntegre.

FORT. Tu, sí, y jo ho aprovo. Però en Martidet no ho deixa, que s'ho emporta, y la teva germana Teresa, molt bé està que ho deixés éssent per sa mare, però per disbauxes, no; no ho devem permetre, perquè ara ja no és la renda lo que s'emporta, sinó el capital.

DOLO. És veritat.

FORT. El terç de cinquanta són setze. Resten trenta tres duros mensuals. (A Cecília.) Ho sabies això? Podrà mantenir casa, llum... demés? Contesta.

CECI. Impossible.

FORT. Y això avuy, demà, no res. Y dich no res, perquè si ab el diner dipositat encara troba manera d'emportar-se'l, ja poden pensar què passarà quan ho disposi al seu capritxo. Y com que no hi ha que pensar-hi en què vostè defensi el diner, perquè en aquest punt té el cor massa eternit.

DOLO. No és natural que sigui així?

FORT. Donchs ja sap el que li espera: quedar-se sense un cèntim. Y després què! Què! A un assilo?

CECI. Tindrà ma casa.

FORT. A tall de parent pobre! De caritat!

CECI. Joaquim, per Déu!

FORT. No et facin por les paraules, Cecília. que no són elles les que avuy fan el mal.

DOLO. Té rahó el teu marit, té rahó.

FORT. Vivint ab nosaltres pel seu gust, mil cops li hem dit, s que si trobaria com a casa seva, però tenint-hi d'estar-hi per necessitat... ho dubto, ho dubto. Si a mi e consogre tingués de recullir-me, li agraphiria de tot cor però, caratsus! me rosegaria els punys moltes vegades

Si vostè no se'ls mossega és que deu ésser feta d'un altra pasta.

DOLO. Tens rahó, tens rahó.

FORT. Y tu, que ab un moment d'energia pots fer que aquest cas no arribi, empenys a ta mare per a què arribi el cas. No m'ho explico, Cecília, no m'ho explico.

CECI. No siguis tan crudel, Joaquim.

FORT. Y que tot això vingui per un perdut, un viciós. Tampoch ho comprench en vostè, senyora.

DOLO. Soch la seva mare...

FORT. Y dels altres no és parent vostè?

DOLO. Els altres són bons y no hi ha perquè vetllar per ells.

FORT. Això si que és justícia! Caratsus y recaratsus! Arrecanar el bons perquè'ls dolents segueixin fent maleses y rient-se dels bons. Ah no, senyora, no. Vostè si vol arruinar-se pot ferho a gratcient, que en la seva ceguera de mare, li trobaran una hermosa disculpa, però a l'arruinament vagi vostè sola, no hi porti a la pobre Teresa, que ab això no hi té dret.

DOLO. Però és que'l cas es tan tremendo, tan urgent...

FORT. Posem que ho sigui. Y què! Qué pot passar? Que de bo de bo és clavi un tir y el món quedi ab un *pillo* menys! Aixó? Donchs miri, tot això guanya el món.

DOLO. El món... potser sí. Jo no.

FORT. Vostè més que ningú. Ja no sé fins a quin punt hi ha obligació moral per una família ab un fill que havent-se'n emportat la part que li pertenyia, fracassa honradament en els seus negocis o professió. No ho sé... Jo faria per ell tot quant pogués fer-li per salvar-lo. Però que visqui un *pillo* a l'esquena de la gent honrada, privant-los dels seus cabals y deixant-los malparats per les lluytes de la vida, no, això no. Això no és ni deu ésser, ni pot cabre en la consciència de ningú, demanar a una família que s'enfonzi per a seguir mantenint el vicis d'un malvat.

DOLO. Jo no'l deixo, tenint medi de poguer salvar-lo.

FORT. Vostè sabrà lo que's fa, pero jo no dono el consentiment per a la firma de la meya muller.

DOLO. Joaquim!

FORT. No'l dono, no.

DOLO. Pensa que per vosaltres, això és una misèria!

FORT. No, misèria seria alguna cosa encara, per mi no és res, perquè res he cobrat may ni penso cobrar-ho. Tenim, donchs, que'l meu interès ja queda descartat. En aquesta qüestió ni'm defenso jo ni tampoch a la meua dona, les defenso a vostès solament.

DOLO. En contra d'en Martinet!

FORT. No contra vostè mateixa que és el seu pitjor enemich.

DOLO. Es que jo no ho vull que'm defensis.

FORT. Encara que vostè no ho vulgui. És el meu deure d'home y de cap de casa, amparar-los en contra seu encara que no ho vulguin. Aquest capital enter, avuy dóna per viure mitjanament, però repartit, esmicolat, ja no és res. No's pot tocar el capital, no's pot tocar. Ja ho he dit, no s'ha de tocar de com està.

DOLO. Tens rahó en tot... sí... En lo de la ruina, en lo dels germans... En tot lo que has dit tens sobrada rahó... però encara no me'n has donat una per a que una mare deixi sense salvació al seu fill.

FORT. Que és un viciós!

DOLO. Sí... però és el meu fill!

FORT. Que és un malvat!

DOLO. Però és el meu fill!

FORT. Que fins és un criminal, arruinant y martiritzant a vostè.

DOLO. Però és el meu fill! (Suplicant.) Joaquim! Joaquim!

FORT. No. Per vostè és que dich que no.

DOLO. Està bé, ja que no hi ha remey, vaig a que'm facin un préstam, a vendre els mobles, les robes... No ho sé, no ho sé.

FORT. Pensi, miri bé el que fa, donya Dolors!

DOLO. Ni tinch temps de pensar-hi, ni ho sé el que vaig a fer, lo que sé és lo que no puch desfer, que en Martinet deixi d'ésser fill meu. Ab això n'hi ha prou per a que faci el que faci.

(Aixecant-se per marxar.)

FORT. No sigui boja...

DOLO. És el meu fill!

FORT. Que serà la desgràcia de vostè!

DOLO. Sí... però és el meu fill, és el meu fill!

(Se'n va per la porta de la dreta.)

ESCENA X

CECÍLIA y FORTESA

CECI. Joaquim... jo també et suplico que... que lo que no tinguis voluntat de fer pel meu germà, ho facis per la meva mare y per mi.

FORT. Així anem drets al triomf dels perdularis, Cecília. Ja se'n refien ells d'això, ja. Ab el deixament uns cops, ab la feblesa altres... y ab el bon cor sempre. Així són perdonats al capdavall... Y vinguen pilleries!

CECI. És que me'n condoleixo, y la mare, ja ho veus, no pot més.

FORT. Al cedir, ja fora una bondat mal entesa.

CECI. (Ab amorositat.) Per compassió!

FORT. No pot ésser... no pot ésser.

CECI. No't demano res per ell... No li miris may més la cara... Però la meva mare, la meva mare.

FORT. Si a la fi resulta el mateix. No ho comprens? No veus que la qüestió és agafar els diners! Sia per tu, per la teva mare o pel mateix diable, què li fa a n'en Martinet?

CECI. És la primera vegada que t'ho prego d'aqueix modo... No m'ho neguis.

FORT. Jo soch qui et prego que no insisteixis d'aquesta manera, que no'm dobleguis contra la rahó que vosaltres mateixes reconeixeu.

CECI. (Allunyant-se-li ofesa.) No, jo no veig la rahó de negativa d'un favor a un, perquè de retop caigui damunt d'un altre.

FORT. Què dius?

CECI. Que negant aquest favor al meu germà, a la pobre mare és a qui fas més mal que a ningú.

FORT. És aqueix un mal de moment que després...

CECI. Jo no veig la rahó de que tu li privis disposar d'un diner que no és teu, que és d'ella y que pot llensar-lo si li plau.

FORT. Però si és per protegir-la a ella mateixa...

CECI. Y si ella no ho vol que la protegeixis! Ves a seguir-la protegint per força. Perquè! Per fer demostració ferma de les teves idees! Demostra-les ab altres, que la mare no vol servir-te d'experiment.

- FORT. Cecília... Cecília?
- CECI. La veritable rahó ja la sé, ja. És que a tu no't condo com a nosaltres... És ben clar! No te'n dols, perquè la fi el meu germà no és dels teus, ni de la teva sang ni de la teva raça, y tu no pots comprendre que...
- FORT. (Ab crit.) Calla! Prou! (Retornant al seu to afectuós.) Calla.. t'ho prego. No vull saber ahont aniria a raure el teu pensament, ni quina bondat, sacrifici o delicadesa, no puch comprendre per la meva sang, per la raça ni... No ho vull esbrinar, no ho vull, no. Segueies el camí de posar una pedra molt grossa davant un de l'altre que podria allunyar-nos. Per una qüestió que ben mirat no és teva ni meva, no val la pena d'arriscar-se tant. No val la pena, no. Y com que gràcies a Déu puch permetre'm certs luxes... te compro aqueixes paraules que encara no has dit.
- CECI. (Ab gran sorpresa.) Que em compres les paraules?
- FORT. Sí, que te les compro... Perquè les oblidis si és que encara et ballen per l'enteniment. Perquè les esmicolis y les masteguis y les escupinegis si és que les tens a la boca. Per elles te'n pago trenta dos mil pessetes. Acceptes?
- CECI. (Ab goig.) Per lo que jo en disposi?
- FORT. Per lo que vulguis fer-ne. Les vols?
- CECI. (Abraçant-lo.) Gràcies, Joaquim, gràcies.
- FORT. (Desfent-se'n ab sonris.) Dispensa un moment... És dia de pago y tinch d'atendre a la caixa.
(Va a l'escriptori y treu el talonari per a estendre el chec.)
- CECI. Abans no m'hi explicat gayre bé...
- FORT. Per què no...?
- CECI. No he volgut dir res que pogués ofendre't.
- FORT. Y res has dit.
- CECI. En lo d'en Martinet jo pensava talment com tu, y encara hi penso, però he canviat de pensament perquè...
- FORT. Jo no l'he canviat el pensament, Cecília... segueixo creyent que fóra una ximplesa retirar el capital y fer-ne particions. Jo no dech autoritzar-ho y no ho autoritzo. Emprò, apart d'això, jo puch llençar el meu diner, y al carrer el llenço. És per tu? Ben llençat va. Gens me dol.
- CECI. La meva mare pateix tant...!

ORT. Patirà molt més encara. Y del seu sofriment a tu et remordirà la consciència un dia més o menys llunyà, per haver sigut feble. Avuy passava un disgust gran, sí, y... un y prou. Ara, quants n'hi esperen?

CECI. Ella està espantada per la menaça de que en Martinet es mati.

ORT. No's matarà, no. Si vol salvar-se dignament, ja li he donat solució honrada y fàcil... Y si aquell que pot viure ab decència tria el matar-se, aleshores, aleshores és que tu molt t'enganyes en... en alló de lo que no has acabat de dir de la sang y de la raça... y en lo que jo no arribaria a comprendre per molt clar que ho diguessis.

CECI. Joaquim!

ORT. Res. Ja té el diner. Ara ja no hi ha temença. Fins a un altre.

CECI. Fins a un altre dia!

ORT. Y donchs què? Aquí va el taló al teu nom. (Li dóna.)

CECI. Tant mal faré!

ORT. (Conduint-la suaument.) Ves, ves a donar consol a la teva mare.

CECI. Però... tant mal faré!

ORT. No. Tu no fas mal defensant y amparant a la teva mare. Soch jo qui fa el mal, som tots els homes honrats els que fem mal perdonant als pillos, que s'aprofiten al veure'ns acovardits com jo ho estich ara... que fins els homes més braus en les coses grans, tenim temença a les coses petites... a una renyina de família o a una llàgrima de dona!

CECI. Perdona'm, Joaquim, perdona'm.

ORT. Cerca tu qui'm perdoni a mi, a mi, que sapiguent-ho també deixo el pas lliure als pillets, en lloch d'ofegarlos, perquè no'n surés ni un. Per moltes y molt profitoses que siguin ses pillades, els perdularis no viuen de ses malifetes, no... viuen de nostres covardies! (Ab fàstich.) Ah! Ves, ves a portar-li el diner...

(L'empeny perquè se'n vagi, ella marxa y ell queda ab gest de fàstich.)

FI DE LA COMÈDIA

